Verslag ARC-reis Causses en Cévennes / 15 t/m 25 mei 2018

15 mei - van Nederland naar Bois du Four
Els Huijvenaar

Eén dag later dan oorspronkelijk gepland, dit ten gevolge van de spoorwegstakingen in Frankrijk, konden we dan toch in de Thalys stappen. Een deel van de groep (waaronder Feiko Prins, een van onze reisleiders) begon in Amsterdam, de rest (incl. onze tweede reisleider Ruud Knol) kwam er in Rotterdam bij, in totaal 13 personen. De treinreis, met overstap in Parijs via de metro op de TGV, verliep zeer voorspoedig en om half zes waren we in Montpellier, bijna aan de Mediterranée. Hier gingen Ruud en Feiko op pad om een huurauto op te halen om vervolgens wat verderop met die huurauto ook nog een busje op te halen. Daarna konden we aan de laatste 120 km naar Saint-Léons-de Luzençon beginnen, om precies te zijn een paar kilometer noordelijker naar het gehucht Relais du Bois du Four.

Figuur 1: ons hotel Relais du Bois du Four

De snelweg A75 naar Millau was een oase van rust, de verwachting was dat we rond negen uur in het hotel Bois du Four zouden zijn. Totdat de waarschuwingen voor een 'bouchon' kwamen, meerdere vrachtwagens bleken geschaard... Het ongeluk haalde de plaatselijke pers, de vrachtauto’s van 2 Bulgaren bleken in erbarmelijke staat te verkeren, het had makkelijk voorkomen kunnen worden. Uitgerekend wij zaten op dat moment in die file. Zie ook https://www.francebleu.fr/infos/faits-divers-justice/accident-sur-l-a75-ce-camion-etait-un-danger-public-1526497459.

Hoe omzeil je een file als er weinig alternatieven zijn? We sloten dus aan, werden na drie kwartier stilstaan toch de snelweg afgestuurd en belandden op steeds smallere weggetjes. Ruud belde nog 2x naar het hotel, met de mededeling dat we wat later zouden arriveren, maar na het tweede telefoontje liet men ons weten,dat de avondmaaltijd zo laat op de avond niet meer verzorgd kon worden. Met behulp van een plaatselijke boer en Tomtom vonden we, het was inmiddels pikdonker, door het heuvellandschap met veel bochten en hogerop ook nog mist, de snelweg weer terug. Vlakbij die oprit was een wegrestaurant, dat nog 5 minuten open zou zijn en waar we de restanten van het saladebuffet hebben opgegeten. Tegen twaalven waren we op de plaats van bestemming en we doken meteen in bed. Hulde aan onze chauffeurs!

16 mei – Novis
Wim Croonen

Na het ontbijt zijn we rond tien uur vertrokken met een busje en met een volgauto naar onze bestemming van deze dag, het dorpje Novis. We rijden door een landschap dat zich kenmerkt door een stenige ondergrond. Na enkele kilometers te hebben afgelegd groeit het enthousiasme op de eerste bank van de bus. Ruud wijst naar de mannetjesorchis in de berm, die naar blijkt hier rijkelijk voorkomt. Het is een vroegbloeier die ook voorkomt in kalkgraslanden en bossen, een plant dus met twee biotopen. We passeren Sévérac en vanuit de auto zien we de nachtsilene. Tot onze verrassing rijden we langs weiden rijkelijk gevuld met witte narcissen; onze missie is nu al geslaagd vinden we maar... we vervolgen onze weg. Even later rijden we over een smal slingerend weggetje behorend tot categorie D-wegen. Het is hier tamelijk heiig en de grijze omgeving ontneemt ons een verre blik.

Figuur 2: mistige condities bij aanvang van de excursie

We arriveren in Novis en parkeren bij het kerkje. Het dorp maakt een verlaten indruk, hoewel de tekst op een rond wit bord met rode rand toch verwachtingen wekt: Attention Enfants en Liberté. We starten vervolgen onze wandeling om na enkele meters stil te staan bij een muurtje begroeid met de zachte ooievaarsbek. Op geringe afstand hiervan staan we stil bij een traphuisje uit 1859. Hier snuffelen we aan de roomse kervel en op een muurtje aan de overzijde zien we bolrond muisjesmos. Als je er onder een hoek naar kijkt, krijg je een helder wordend beeld. Prachtig.
Onze voortgang stagneert en we horen Ruud zeggen "We moeten nu ècht verder!" We wandelen langs een narcissenweide. Met enige moeite slagen enkelen van ons erin het prikkeldraad te trotseren en zij kunnen de narcissen van nabij fotograferen. Verderop een berm bezaaid met de gulden sleutelbloem. Hier zien we ook de kruisdistel met dikke waterdruppels. We staan stil bij de rode kornoelje maar hier rijst enige twijfel in ons gezelschap. Het speurwerk van Feiko in de Flora van Nederland vermindert onze twijfel niet. Op een rottende stobbe ontdekken we tientallen paddenstoeltjes: het zwerminktzwammetje. Enkele meters verder zien we het wildemanskruid. Rond één uur lassen we een pauze in voordat we het plateau gaan beklimmen. We horen de veldleeuwerik en boven ons cirkelen enkele gieren,vale gieren,

Figuur 3: op weg naar de top Le Devèze

die zich soms vervagen in de laag hangende bewolking om even later weer op te doemen uit de grijze massa. Na de pauze beklimmen we de vrij steile helling. In de berm zien we een aapjesorchis met haar unieke bloeiwijze; bloeiend van boven naar beneden- de enige orchidee die deze bloeiwijze vertoont. We herkennen de kogelbloem in een soort die we niet in Nederland aantreffen. Op het plateau aangekomen zien we zonneroosje, vlierorchis, wolfsmelk, vleugeltjesbloem en bergwondklaver. Op de heuvel, op een hoogte van 951 meter, bekijken we een infopaneel dat betreffende de vier windstreken informatie geeft over La Vallée du Tarn et La Causse. We staan even stil bij de carlinadistel. Op z'n Frans cardabelle, een plant waaraan een bijzondere kracht wordt toegedicht. Ze zou de mens, zijn huis & haard, beschermen tegen blikseminslag en verder dienen als beschermster van de bewoners, vandaar dat je de cardabelle vaak gedroogd op deuren aantreft. Haar alledaagse functie wordt wel omschreven als 'Chardon baromêtre'.

Figuur 4: Orchis x hybrida

We verlaten het plateau en aan de voet ervan zien we vogelmelk, morgenster en de hybride van de orchidee, een kruising van soldaatje en purperorchis (= Orchis x hybrida, red.). De plant mist de lilatint van de soldaat. We bereiken de verharde weg die ons terug zal leiden naar Novis. Tegen het einde van onze excursie maken we een praatje met een dame die een goede oogst had van paddestoelen. Het was een prachtige dag, een dag met veel indrukken en onverwachte momenten. We spreken tot slot de wens uit dat de menselijke hand dit gebied niet verder zal aantasten. Wil je die dag nog eens herbeleven, bekijk dan het webalbum:

https://photos.app.goo.gl/5Wuwqtif1veAdBSj9

17 mei – Lapanouse-du-Cernon
Ruud

Al rond 08:00 uur staan de eersten alweer te trappelen om erop uit te gaan. Nog even genieten van de waterpartij tegenover Relais du Bois du Four en dan richting Lapanouse-de-Cernon, een rivierdal aan de noordkant van de Causse du Larzac, botanisch heel bijzonder. We naderen een uurtje later Lapanouse, met fraai panorama op het dal van de Cernon. Een smal weggetje leidt ons naar het vervallen stationsgebouwtje, Vandaar start onze wandeling, op het kaartje in rood aangegeven. Het voormalige treinbaantje is nu een toeristisch traject, je kunt er met je eigen wagonnetje en kracht een prachtige "treinreis" maken! We zijn er o.a. gekomen voor een endemische orchidee van de Causses: Ophrys aveyronensis, genoemd naar het departement Aveyron. We hoeven amper te zoeken, 10 meter van het busje staat een exemplaar. Op het schrale grasland rond het stationnetje staan nog

Figuur 5: Ophrys aveyronensis

veel meer orchideeënsoorten en andere planten zoals gewone vogelmelk. De eigenlijke excursie moet nog beginnen maar we zijn met de eerste kennismaking van het terrein al bijna een uur bezig, hebben 200 meter gelopen...

Figuur 6: uitzicht op het dal van de Cernon

We gaan nu op pad, licht stijgend, in een bosgedeelte met hier en daar open graslandjes. We genieten van amandelwolfsmelk, piramidezenegroen, kuifhyacint, welriekende nachtorchis, leverbloempje (ook nog bloeiend!), bijenblad en blauw parelzaad. Later blijkt dat Laurens ergens hier –zonder het direct te weten- de kruising tussen spinnen- en vliegenorchis fotografeerde. Andere orchideeën die ons vergezellen zijn aangebrande orchis en harlekijn. Als rotsplant staan we wat langer stil bij rotszeepkruid. Aangekomen bij de helling met open grasland komen we na wat uitpluiswerk Iberis intermedia tegen, een scheefkelksoort, een endeem van de Causses. We struinen wat rond door het grasland en het struweel en kijken verbaasd naar al die planten-soorten, incl. vele orchideeënsoorten, zoals vliegenorchis, spinnenorchis, bleek bosvogeltje, wit bosvogeltje, aangebrande orchis, heel veel harlekijn, mannetjes-orchis, velden poppenorchis, soldaatje, purperorchis (en hun hybride). En een enkele Ophrys sulcata/ groeforchis. En opnieuw tientallen exemplaren van de endeem

Figuur 7: Wit bosvogeltje

Ophrys aveyronensis. Aan andere planten o.a. wit zonneroosje, klein zonneroosje en Linum narbonense, een prachtige grootbloemige vlassoort. Afdalende komen we het wildemanskruid in zaad tegen, alsmede witte affodil, welriekende salomonszegel en bergwondklaver. Op een mineraalrijk plekje/vogelpoepje genieten zo'n 15 ex. van het dwergblauwtje. Verder noem ik nog de moerasparelmoervlinder, de veldparelmoer-vlinder en een ringelrupssoort als insecten.

Figuur 8: dwergblauwtjes op vogelpoepje

Rond 16:30 u bezoeken we nog even Saint-Eulalie-de-Cernon, beroemd om zijn verleden van tempeliers en hospitaliers, al ruim 600 jaar. Heel bekend is de middeleeuwse burcht en de Romaanse kerk. Langs de straatjes bevinden zich veel kunstwinkeltjesOp de oude muren komen we tal van muurplanten tegen, zoals steenbreekvaren, muurvaren, schubvaren en muurnavel. Menig deur in het dorpje is versierd met de cardabelle. Veel deuren zijn versierd met de cardabelle. Nog niet verteld is, dat de plant een prima hygrometer is: bij droogte sluiten zich de kroonbladen, bij droog weer openen ze zich. Dit heeft meer dan 5 jaar gewerkt in een cardabelle die ik ooit van vakantie meegenomen had (foei, foei...). Hoe kan het anders op de Causses..., een petit restaurant genoemd naar de cardabelle. We nemen er een verfrissing na een warme dag, de KNNV trakteert! We kijken terug op een rijke ontdekkingsreis rond Lapanouse-de-Cernon!.Een fotoverslag van deze excursie vind je met de link:
https://photos.app.goo.gl/gaEk8gRRxYpQc1u19

18 mei – Linas (St. Georges de Luzençon)
Monique Holleman

Na alweer een uitgebreid ontbijt en voorzien van een vaak verrassend lunchpakket, begeven wij ons vandaag naar Linas dichtbij St. Georges de Luzençon. Wij zullen de brug bij Millau nu van een andere kant kunnen bekijken en fotograferen, zonder nevelflarden deze keer. Le Viaduc de Millau overspant de rivier de Tarn en heeft een lengte van 2,5 kilometer en is in december 2004 in gebruik genomen. De brug is ontworpen met nadruk op de natuur van de Gorges du Tarn. Het grote bouwwerk heeft daarom slanke en hoge pilaren en een dun en bescheiden wegdek gekregen. De pilaren splitsen zich ieder enkele tientallen meters boven de voetstukken en de delen verwijderen zich van elkaar tot het wegdek waarna ze boven het wegdek weer bij elkaar komen. Dit levert een mooi geheel van schaduwen op zodat dit de aanwezigheid van de brug wat minder nadrukkelijk maakt in de natuur. Na een hachelijke afdaling en over een zeer smal bruggetje nemen we direct bij aankomst in het gehucht Linas een zeer grote, naar later bleek, nachtvlinder waar, het blijkt de grote nachtpauwoog te zijn, werkelijk zeer groot, wat heen en

Figuur 9: Grote nachtpauwoog

weer fladderend, hij lijkt wel enigszins afgevlogen. Janneke merkt op dat de vlinder “al aardig dood is”. De camera’s klikken onophoudelijk, werkelijk heel bijzonder!

We gaan en route, want er is vast nog heel veel mooie natuur te vinden. Al heel snel worden de eerste orchideeën ontdekt, als eerste de grote muggenorchis (Gymnadenia conopsea) met zijn lijnlancetvormige bladen en ook de welriekende nachtorchis (Platanthera bifolia) met de helmhokken evenwijdig naast elkaar geplaatst in tegenstelling tot de bergnachtorchis (Platanthera montana) waarvan de hemhokken enigszins wijd uiteenstaan. Maar ook de paarse aspergeorchis (Limodorum abortivum) en de harlekijnorchis (Anacamptis morio) worden gevonden en het witte ((Cephalanthera longifolia) en bleek bosvogeltje (Cephalanthera damasonium). Ook de rode kamperfoelie (Lonicera xylosteum) verwondert ons. Wat een prachtig gebied weer en wat een bijzondere planten (orchideeën) vinden wij hier, wat een feest!

Figuur 10: sniporchis

’s Middags lunchen wij gezeten op stenen muurtjes, onder eikenbomen, de lunch doet ons goed, het is warm, al verdwijnt de zon af en toe achter een wolk, het voelt heel aangenaam, er worden herinneringen aan andere KNNV-reizen opgehaald, terwijl Ruud ons vertelt over de bevruchting bij orchideeën, in het bijzonder over de bijenorchis, de enige orchidee die aan zelfbestuiving doet. (Overigens staan we uitvoerig stil bij de sniporchis, we blijven maar fotograferen, red.)Na de lunch lopen we achter langs een helling naar beneden en ik vind daar nog een gele wasplaat, hier?
Bij het wegrijden van de parkeerplaats zorgt Maaike dat wij weer veilig op pad kunnen, de parkeerplaats is moeilijk te verlaten maar bovendien zorgt een lieve poes ervoor dat wij niet vrij achteruit kunnen rijden. Laurens zorgt met het navigeren dat wij weer veilig via de kortste weg thuis, in het hotel komen. Deze keer zijn we wat eerder bij het hotel zodat ieder nog wat voor zichzelf kan ondernemen. Bedankt chauffeurs.

Het uitstapje nog eens herbeleven? Zie de link:
https://photos.app.goo.gl/aCjeJ5ZUg6cE6fba9

19 mei - La Pézade, Canals, Plateau de Guilhaumard, La Couvertoirade
Cécile Arnold

Er staat ons een lange dag te wachten, dus vertrek om 8.40 uur. We gaan opnieuw het echte Causses landschap zien: de causses met garrigue (o.a. wilde tijm), kalksteenplateaus met kreupelhout (buxus en jeneverbes, red.). Jan constateert dat het zonnetje schijnt. Ruud: ook in je hart? Feiko komt wapperend met de kaart aangelopen. Routeoverleg op de zijkant van de grote bus, voor het geval we elkaar

kwijtraken. Volgens Ruud telt La Pézade 6 huizen. Els vult aan: en een brug. In de grote bus zorgt Laurens met zijn voortreffelijke apparatuur voor de navigatie. Ton doet dat voor de auto. Monique vraagt aan Wim was dat een buizerd die daar vloog? We zijn van de plantjes maar verwaarlozen de vogels niet. De beroemde verkeersbrug bij Millau zien we schilderachtig gedeeltelijk in de mist. Ruud ziet vanuit de auto allerlei fraais in de berm, nu weer een regiment soldaten, orchideeën voor de goede verstaander. Na aankomst lopen we een stukje door het gebied van een Grande Randonnée. Meteen zien we spinnenorchis, harlekijn, purper- en mannetjesorchis. Via een overstapje klimmen we over een hek. Ruud roept een Centaurea. Els: ja ik heb 2 blz. vol met Centaureas. Monique ontdekt een vreemde bloeiwijze in het gras, die bij aanraking beweegt: een bidsprinkhaan. Feiko etaleert hem geduldig op zijn hand voor de fotografen. Jan merkt op: ik had die bidsprinkhaan op zondag verwacht. We zien prachtig bloeiend wildemanskruid (dit betreft de

Figuur 11: Pulsatilla rubra

endeem Pulsatilla rubra, red.), morgenster en Daphne laureola, die bloeit met gele bloempjes. Er wordt gedetermineerd met de Flora Gallica en een botanisch woordenboek. Franse floristische termen hebben we niet zo paraat, het woordenboek is een geweldig specialistisch hulpmiddel.

Het landschap bestaat uit deels geërodeerde hellingen uit de Liasperiode. Ooit was er beukenbos dat allemaal gekapt is, kale landschappen ontstonden, schrale graslanden, die beweid werden. De schraalgraslanden zijn te steil om in cultuur te brengen, langs de kleine ravijntjes ontstaan spontaan houtwallen als afscheiding tussen de verschillende percelen. Er wordt niet bemest, nog een beetje beweid (schapen) en op de plateaus zijn nu akkers. De EU geeft subsidie om dit landschap in stand te houden.

Tegen 12.00 uur als het warmer wordt komen de vlinders tevoorschijn, o.a. koninginnenpage en hooibeestje. Janneke is druk aan het fotograferen. Een meelbes met en een meelbes zonder bloemen vlak naast elkaar leidt tot discussie. Feiko stelt dat we hier met een kruising van een meelbes en een sleedoorn te maken hebben. Ton: we hadden besloten *alleen als ze bloemen hebben doen ze er toe*.

Om 12.30 lunchen we aan een picknicktafel/stoep/muurtje bij de kerk op het dorpsplein van Canals, in de zon dan wel schaduw. Het is warm! Er komt een schaapskudde over de weg aangelopen. En vanuit een zijweg een andere kudde. Een herderin roept wat. De ene kudde wacht op de andere. Laurens signaleert in de eerste kudde één zwart schaap. Een informatiebord geeft aan dat er veel agrarisch erfgoed in de omgeving is, o.a. herdershutten en zeer veel zeldzame en bedreigde planten.

Figuur 12: het is druk in de straten van Canals

De weg terug naar de auto wordt vanwege de donkere onweerslucht en gerommel in de verte in straf tempo afgelegd door gecultiveerd landschap, met een tweestijlige meidoorn en kwakende kikkers. Om 14.45 uur bereiken we droog bus en auto. Na een korte rit arriveren we om 15.00 uur in het plaatsje La Couvertoirade. De Orde der Tempeliers zorgde in de 12e eeuw voor veiligheid o.a. door het bouwen van een vestingmuur. Het regent flink. Pauze in een café in de toren van de muur. Dan toch in de regen het zorgvuldig gerestaureerde piepkleine stadje bezichtigen, een kasteel, op de huizen de typerende Franse leien dakpannen en de kerk waarin we schuilen. De stortregen maakt de keien spekglad, dus lopen we helaas niet buitenom langs de vestingmuur en kunnen we de molen niet van dichtbij bekijken.

Figuur 13: door de straatjes van La Couvertoirade

Door hagelbuien en fikse stortregens komen we om 17.30 in ons hotel. Feiko om 18.00 gaan we *even* determineren; om half acht waren ze nog volop bezig. Ze moeten tot de orde geroepen worden: aan tafel! Een kir van het huis bij onze laatste avondmaaltijd in dit hotel. Een aardige geste van een plezierig hotel met prettige vriendelijke verzorging.
De excursie nog eens herbeleven kan via de link:
https://photos.app.goo.gl/WrD5JeV7g7RN368s9

20 mei – Via de gorges du Tarn naar de Causse de Méjean (Drigas, Hures)
Carolien Polderman

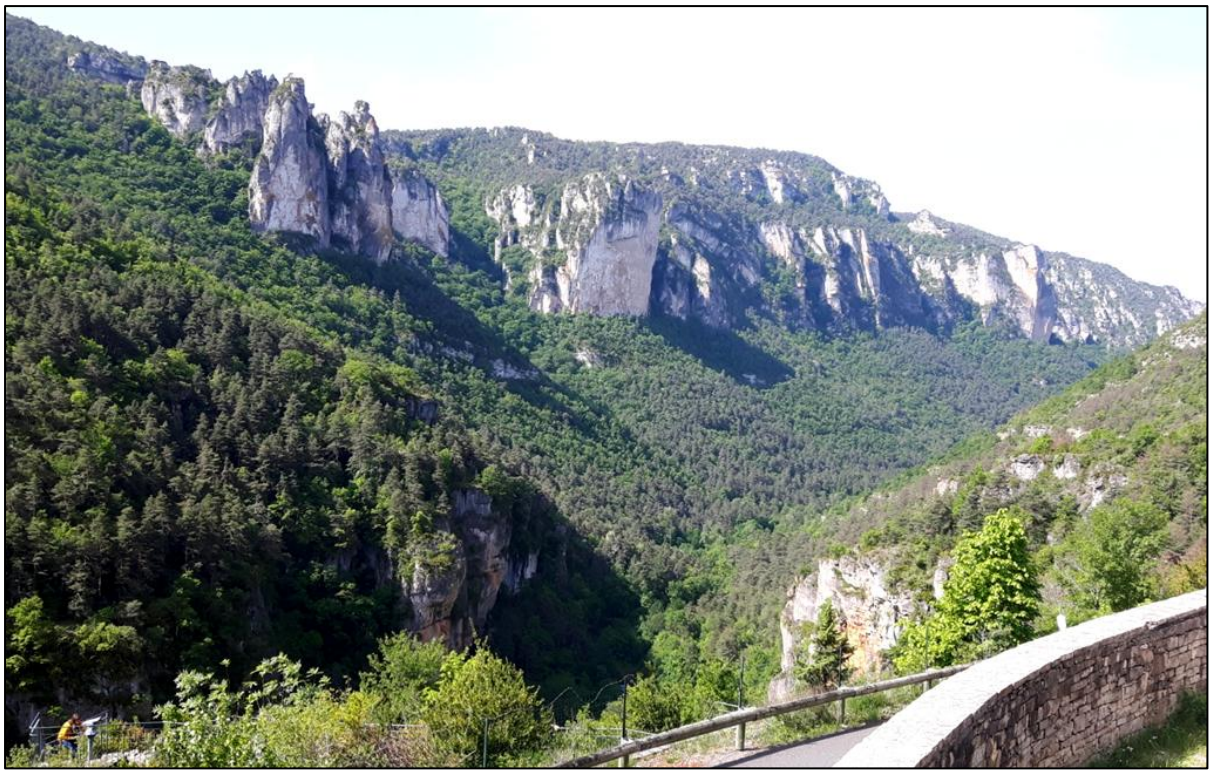

Figuur 14: het dal van de Tarn nabij het gierenstation

We ontbijten voor het laatst in het hotel Relais du Bois du Four. Ontbijt en lunch, lekker als alle dagen met een klein feestelijk afscheidspresentje in de vorm van een jammetje de la maison. We rijden daarna richting Meyrueis en kiezen de weg langs de Tarn en vandaar de Gorges van de Jonte. Daar vinden we het bezoekerscentrum van het gierenproject. Wat een boeiend verhaal: hoe in 1940 alle gieren verdwenen waren in Frankrijk door twee belangrijke factoren: het gebruik van landbouwgif zoals DDT, en hoe daarnaast de wetgeving de Franse boeren ertoe verplichtte dode dieren direct weg te brengen voor destructie. Twee begrijpelijke ontwikkelingen die samen dat dodelijke effect hadden op de gieren. Vanaf de zestiger jaren hebben wetenschappers en natuuractivisten de krachten gebundeld in de strijd tegen gif en tegen de wetgeving. En zij hebben gekozen voor een gierenreservaat, hier, in deze diepe vallei. Het was een taaie strijd maar het lukte. Drie soorten gieren zijn terug, de Lammergier moet nog gaan lukken. In de omtrek werken 153 boeren actief mee aan het beschikbaar houden van kadavers, als voedsel voor de gieren. Ik vond het een mooi bezoek.

Figuur 15: lunch in Drigas

Daarna lieten we de Tarn achter ons en vertrokken we naar de Causse Méjean, om precies te zijn naar het gehucht Drigas, waar we de lunch gebruikten. Daar passeerde ons, voor de derde keer alweer, een kudde schapen! Daarnaast waren veel andere wandelaars en fietsers bezig hun

zondagmiddag sportief te besteden . De wandelroute liep vanuit Drigas naar Hures. Kort voor Hures zou een route terug zijn, maar heel duidelijk was dat niet. De ene groep liep rechtstreeks terug en de andere via een omweg. En intussen kwam de regen, zodat de een natter werd dan de ander! Ikzelf koos weer eens voor de derde weg: lezen op mijn stoeltje tot de regen kwam: daarna verder lezen in de auto en tussendoor wat lopen, de weg op en neer. Altijd weer indrukwekkend mooi: dat kale hoogland met stenen, schapen, wind en teveel warmte of teveel kou. Na Drigas gaan we op weg dwars over de Causse naar Florac en verder naar Le Pont-de-Montvert. Een nieuw hotel, dit keer in een oud dorp, met uitnodigende terrassen voor de late namiddag. De tweede helft van de reis is begonnen!!

Als aanvulling op dit verslag van Carolien heeft Ruud hieronder nog een beschrijving van de bijzonderheden:
Drigas, waar nog 40 mensen wonen, waar de laatste school n 1983 zijn deuren sloot en waar zo'n 22.000 schapen de Causse Méjéan begrazen en melk leveren voor de Roquefortkaas. We lopen een uitgezette route van zo'n 6 km. Al snel vinden we een paar ex. van aangebrande orchis, later volgen er honderden. Datzelfde geldt voor een endeem van de Causses, een ophrys, t.w. Ophrys aymoninii.

Figuur 16: hier kwamen we voor, Ophrys aymoninii, een endeem van de Causses

Het gehele gezelschap móet hem fotograferen, met veel moeite wordt over en onder het prikkeldraad gekropen. Maar een half uurtje later vinden we er tientallen. Een rups die net uit zijn cocon kruipt, prachtig gekleurd, geel en groen, kunnen we niet direct op naam brengen, 3 maanden later wel, Janneke heeft zich erop gestort en kan ons de naam Groot geaderd witje melden. We komen een herder tegen met zijn schaapskudde, in die onmetelijke vlakte. De honderden hoeven vertrappen menig plant, incl. orchidee. Op een mager akkertje pronkt de voorjaarsadonis, temidden van piramidezenegroen en brede ereprijs, wat een idylle! Als we zo'n 200 meter vóór het gehucht Hures aankomen, vinden we aan onze rechterhand veel ex. van Ophrys aymoninii. Vanwege naderend onweder besluit een deel van het gezelschap via de D-weg terug te lopen, een ander deel neemt een omweggetje, licht stijgend omhoog, daar staan uitbundig aangebrande orchis en O. aymoninii te bloeien. De laatste foto van de dag wordt gemaakt van de aapjesorchis, want daarna begint het te gieten. Rond 16:00 u arriveren we in Le Pont-de-Montvert. Alwaar het nog vóór het diner weer volop determineren is.

Zie voor een herbeleving van deze excursie de foto's via de link:
https://photos.app.goo.gl/SivZT3d3PhPJqG5KA

21 mei – Mas Camargues
Ton Polderman

Figuur 17: Tulipe australe, op z'n Frans

Ontbijt om 07.45 uur. Met de auto via een behoorlijk smalle weg naar de Mas Camargues. Daar begint een rondwandeling die in de Crossbill Guide aangegeven staat als een '*beautiful walk through the open meadows and broom fields of the Mont Lozère*'. Op weg met de auto al ben ik onder de indruk van de gele brem-hellingen. Hoger op overigens nog niet zo uitbundig bloeiend en meer nog in knop. En verder vanuit de auto al heel veel bostulpen (Tulipa sylvestris L. subsp. Australis (Link) Pamp., red.) en -minder- witte narcis/Narcissus poeticus. Wandelend eerst door open land met veel dotters en een enkele gevlekte orchis, daarna in een bosje veel bosanemoon rijkelijk bloeiend ontdekt. Daarna heel veel tulpen. Opvallend: steeds in knop en buitenste bloemkroonbladen van buiten rood.

Daarna een heel ander landschap: dicht beukenbos, met grillig gevormde beuken. Groeiend tegen de verdrukking van ongunstige omstandigheden in. Opvallend zoveel verse afgescheurde takken op de grond. Storm en sneeuw hebben zichtbaar huisgehouden kort voordat wij hier kwamen. Goed en wel het beukenbos weer uit komen we in een vriendelijke, een bijna Nederlandse bosbegroeiing terecht met bosanemoon, bosbes, struikhei, en dalkruid in knop. We steken de Tarn over en beginnen aan de terugweg (red.). Het pad gaat klauterend over stenen en prikkeldraadhekjes. Na ruim een uur zijn we rond 13:30 u weer bij de parkeerplaats. We halen onze lunchpakketjes (verrassend nieuw na die van het *Relais du Bois du Four*) tevoorschijn en doen een eerste poging te komen tot een groepsfoto. Daarvan wil het echter nog niet komen, we missen nog iemand…

Figuur 18: ter hoogte van de Mas

Figuur 19: in de omgeving van de Tarn klauterend omhoog

Na de lunch blijven Carolien en Hannie "thuis", bij de auto's. De anderen maken nog een grotere wandeling. In een ongekend marstempo worden 6 of 7 km in nauwelijks meer dan twee uur afgelegd. We worden even opgeschrikt door een telefoontje van Carolien (ja dat werkt zo maar daar op het plateau) dat Hannie zoek was. Achteraf hoeven wij

Figuur 20: de typische 2-kleurenbloei van vlierorchis

ons geen zorgen te maken: Hannie redt zich prima en duikt plots en onverwacht weer op. Tijdens deze tweede wandeling zijn de tulpen open. Dan prachtig helder geel. Wonderlijk mooi! In Leiden, met de bollenvelden om de hoek, zijn we wel wat tulpen gewend; en hebben er langzamerhand een frisse hekel aan. En dan nu zo… Verder

narcissen en op enkele plaats mooie groepjes vlierorchissen. Dan is er een hele uitdaging: de passage van een zijstroompje van de Tarn, de *la Verlé*. Dat gaat niet zonder problemen: sommigen springen als geit van steen naar steen, Monique waadt radicaal met bergschoenen en lange broek tot haar knieën door de beek en Janneke ervaart als geen ander hoe koud het water is als ze de oversteek blootsvoets maakt. Maar op wat voor manier dan ook: de oversteek wordt succesvol volbracht. Terug in Le Pont de Montvert storten de harde werkers, Feiko, Els, Monique, en sommigen aarzelend met hen, zich weer op het in detail determineren van wat we zagen. In de Franse Flora. Chapeau! De Crossbill Guide had gelijk: een heel mooie dag.

Figuur 21: de oversteek is voor iedereen een uitdaging

Wil je deze excursie nog eens meemaken, bekijk dan de foto's via: https://photos.app.goo.gl/7bna5x6ry1z388tX7

22 mei – Can de L'Hospitalet
Jan Uilenbroek

Na het ontbijt met croissant en geroosterd stokbrood vertrekken we richting Florac. In tegenstelling tot het hevige onweer van gisterenavond schijnt vanmorgen de zon. Maar de weersvoorspelling voor vanmiddag is slecht. We rijden naar L'Hospitalet en stoppen bij een voormalige herberg. In de weilanden ziet het wit van de witte narcis (Narcissus poeticus). We lopen route 12 (Le Can de l'Hospitalet) uit de Crossbill guide. We steken de weg over en lopen over een onverhard pad dat begint met een enorme plas, waardoor we gedwongen worden over het hek te klimmen en door het weiland te gaan. Even later voert de weg omhoog. In het veld links en rechts staan veel orchideeën o.a. mannetjesorchis (Orchis mascula), aangebrande orchis (Orchis ustulata), bergnachtorchis (Platanthera chlorantha) en purperorchis (Orchis purpurea). De orchidologen kunnen hun hart ophalen. Ook wordt de Kleine valeriaan (Valeriana dioica) gevonden (uiteindelijk blijkt het Valeriana tuberosa te zijn, red.).

Figuur 22: kalkplateau van Can de L'Hospitalet

Figuur 23: Valeriana tuberosa

Het is een kalkplateau aan de rand van het gebied met schist. Vanaf de heuvel is een spectaculair uitzicht over de kloof van de causse Méjean. We slaan voor de kloof rechts af. Het pad voert omlaag en wordt steiler, smaller en steniger. Voor velen van ons een regelrechte uitdaging. Uiteindelijk bereikt iedereen ongedeerd beneden het einde van het pad. Daar hebben we een uitgebreide rust- c.q. lunchpauze. Helaas hebben verschillende mensen op advies van Feiko hun lunchpakket in de auto gelaten ervan uitgaande dat we voor de middag wel weer terug zouden zijn. Inderdaad stond de wandeling beschreven in de Crossbill guide gepland voor 2 uur. Wij doen er iets langer over (4,5 uur).

Na de rustpauze gaan we weer op pad. De terugweg voert echter over een brede weg die geleidelijk omhoog voert. Bovendien slingert de weg door het bos waardoor we van de zon geen last hebben. Onderweg zien we de dennenprocessierups, die in processie het pad oversteekt. Elk dier maakt met de kop contact met de achterkant van zijn voorganger. Als het contact verloren gaat begint het dier wild om zich heen te zoeken om weer contact te krijgen. We kijken er geïntrigeerd naar. Tenslotte bereiken we om half 3 de auto's. Degenen die hun lunchpakket in de auto hadden achtergelaten genieten nu van een late lunch in de berm. Op de terugweg naar het hotel hebben we regen zoals voorspeld was. We hebben een vroegertje, dus alle tijd om het dagboek en de plantenlijst bij te werken en in het stadje een biertje te drinken.

Figuur 24: de dennenprocessierups in processie

Zie onderstaande link om foto's van landschap en flora nog eens te herbeleven:
https://photos.app.goo.gl/yPNyykQtdZSwPUX68

23 mei – Mont Lozère
Laurens van Run

Na de vele hoogtepunten van deze reis staat vandaag het hoogste punt op de agenda: Sommet de Finiels, 1699 meter. Eerst is er even tijd om de lokale markt te bezoeken, al stelt die weinig voor: een messenslijper, eieren, brood, groenten en planten, ook voor de moestuin. Een grappige ontmoeting is met een vrouw, van oorsprong Duitse, getrouwd met een Engelsman, wonende in Grenoble. Qua taalkeuze dus geen probleem. We leren dat muurleeuwenbek in het Frans wordt aangeduid met Ruine de Rome, nou in Frankrijk groeit hij ook op elke muur of bouwval en daar zijn er wat van in Frankrijk. (Deze dame geeft ons ook de naam van een muurplant, die we aan 't fotograferen zijn en die we geen naam konden geven, zij wel, en gaf ons de naam: Asarina procumbens, red.).

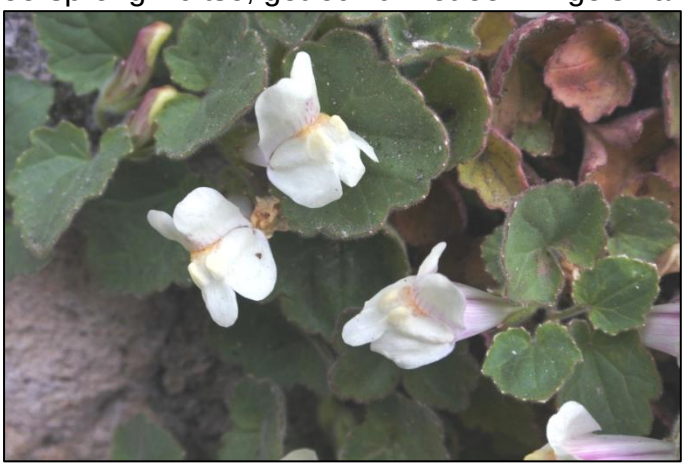
Figuur 25: Asarina procumbens, een leeuwenbeksoort

De D20 leidt ons van le Pont-de-Montvert recht (nou ja, met de nodige bochten) naar het noorden, naar de parkeerplaats bij Col de Finiels op 1541 meter, hemelsbreed 7 km vanaf het hotel. Daar beginnen we aan het sentier de decouverte met het plan onderweg een uitstapje te maken naar de top. Wat uiteraard opvalt is de enorme leegte en weidsheid van het landschap. Botanisch is het dan ook geen rijkdom, maar die uitzichten, dat is het !! We zien veel bosanemonen (hoezo "bos"?), waarbij sommige groepen behoorlijk roze gekleurd zijn. Aan kou of vorst kan het niet liggen, want een meter verder staan spierwitte. 't Zal toch gewoon genetische spreiding zijn. Verder struikheide, bosbes en de wilde narcis, *Narcissus pseudonarcissus*.

Een veel voorkomend nog niet bloeiend plantje (waar je dus van Feiko eigenlijk niet naar mag kijken, maar wat hij zelf toch ook gewoon doet) wordt door mij aangezien voor vrouwenmantel, *Alchemilla*, maar later blijkt er een discussie te ontstaan of dit nu een *Alchemilla* dan wel een *Potentilla* betreft. Ik denk aan *Alchemilla alpina*, met de Duitse naam Gewöhnlicher Silikat-Silbermantel. Nou, Silikat, dat klopt in ieder geval. Ik ben benieuwd waar de deskundigen op uitgekomen zijn. Felgele Dotterbloemen verraden al van afstand de aanwezigheid van kleine waterstroompjes. In de lucht zien en horen we de veldleeuwerik, verder is het stil.

Figuur 26: wilde narcis tussen bosbes

Op een hoogte van 1635 meter wijken we af van het sentier de decouverte en gaan we naar de top op 1699 m. Niet dat het er druk is, maar we zijn toch niet de enigen die dit geweldige uitzichtpunt bezoeken. Informatiepanelen geven aan wat er waar aan de horizon rondom te zien is; omdat je die namen toch niet gaat onthouden kun je beter kijken en indrukken opdoen en die namen maar laten zitten. Via een kleine omweg gaan we terug naar ons punt op 1635 m en voltooien het sentier de decouverte via een breed dalend bospad, dat deel blijkt uit te maken van een langlaufroute. Het lopen is gemakkelijk, er is weinig boeiends te zien.
De eersten bereiken kort na één uur de parkeerplaats; langzaam volgt de rest. Het duurt echter lang voor Maaike aankomt; ze liep een 100 meter achter de voorlaatsten, maar bleek niet goed geworden te zijn, mogelijk door hongerklop. Ze moest langs het pad gaan zitten / liggen, en kon met roepen en fluiten niemand bereiken. Na enige tijd is ze alsnog doorgelopen, maar kwam pas om tien over half twee uiterst gammel aan op de parkeerplaats. Nadat iedereen wat bijgekomen is en het nodige gegeten heeft, zijn we teruggereden naar het hotel. Die dag stond er verder niets meer op het programma; deze of gene heeft wat rondgeneusd in en om het dorp of heeft lekker op een terrasje gezeten. Mij is de rest van de dag verder ontgaan, want door problemen met mijn buik heb ik mijn toevlucht gezocht bij de pharmacie en mijn hotelkamer. (Gelukkig heeft Laurens 2 dagen later in redelijke gezondheid de terugreis kunnen aanvaarden, red.). Klik op de link en je staat weer midden in het landschap:
https://photos.app.goo.gl/4qHrMvxge39AeCur7

Figuur 27: grandioos uitzicht aan alle kanten op de Cevennen

Figuur 29: Groentje (foto van Laurens)

Figuur 28: zandloopkever

24 mei – Van Le Pont-de-Montvert naar Montpellier
Janneke Elderson
Eén stoel blijft leeg tijdens het laatste ontbijt in het hotel in Le Pont de Montvert. Er is een zieke, en de situatie is van dien aard dat het wenselijk wordt geacht om zo snel mogelijk in de bewoonde wereld te komen. Wijziging van de plannen dus, geen excursie naar Cirque de Navacelles, maar direct naar Montpellier. Dat is sowieso nog een lange rit. Het eerste deel gaat over smalle slingerende weggetjes. We zien prachtige landschappen en onder andere een ree. Het laatste stuk is snelweg. Vanuit de bus wordt gebotaniseerd. Wat zijn toch die struiken met roze pluimen? Tijdens een korte stop langs de snelweg komt het antwoord: Tamarisk! De “aire de repos” levert nòg 2 waarnemingen, namelijk een fossiel in de stenen picknick-tafel, en een witje dat ik op de foto weet te krijgen. Gelukkig, toch weer een vlinder, al is het dan een klein geaderd witje.

Figuur30: klein geaderd witje

Figuur 30: fossiel in de picknicktafel

Hotel Strassburg in Montpellier wordt vlot gevonden, maar een parkeerplaats in de buurt voor bus en auto… dat is andere koek. Na een extra rondje rijden wordt voor de franse slag gekozen, half op de rijbaan, het zal wat. Koffers en rugzakken het hotel in, de zieke op een hotelkamer het bed in, en op naar de laatste missies voor deze dag: lunch, afscheid van Ton en Carolien, de bus en auto inleveren (Feiko en Ruud), de middag zinvol doorbrengen (iedereen behalve, Feiko, Ruud, Ton en Carolien en de zieke dus) en diner. De beoogde lunch-locatie, een parkje aan de zuidoostkant van Montpellier, blijkt verworden tot een vuilstort annex honden-uitlaat-gebied met bijbehorende drollen. We blijven wijselijk op de promenade langs het “park” waar gelukkig een bankje staat. Daar wordt de lunch verorberd. In de grasstrook ernaast ontdek ik tot mijn grote vreugde een vlindertje: een dikkopje, en wel eentje die ik, als beginnend en enthousiast vlinderaar, nog niet eerder zag! Ik voer hem de volgende dag, met foto, op “observation.org” in als geelsprietdikkopje, maar wordt terecht gecorrigeerd: het is een dwergdikkopje. Je moet het maar weten…

Figuur 31: dwergdikkopje

We doorkruisen wederom de binnenstad van Montpellier, Ton en Carolien worden bij het hotel afgezet, zij verlengen hun verblijf in de Cevennen op eigen houtje. Na een enerverende rit via een veel te smal

doorgangetje voor de bus (chapeau Ruud, geen krasje!) wordt de uitgedunde groep afgezet bij de Jardin des Plantes. Terwijl Feiko en Ruud nu auto en bus gaan inleveren, vermaken wij ons in het mooie arboretum. Er staan oude, exotische bomen, die bij de heersende hitte welkome schaduw bieden, en het is er heerlijk rustig. Ik speur naar vlinders, maar de twee vlinders die zich laten zien vliegen te snel en te hoog om ze te kunnen herkennen of fotograferen.

Figuur 33: rode lampenpoetser

Figuur 34: in de botanische tuin

Ook voor vlinders lijkt het nu te warm…. Wel laat een kever zich zien in een mooie bloem. Aan de hand van mijn foto zal ik hem, eenmaal thuis, als rouwende gouden tor (*Oxythyrea funesta*) determineren. We slenteren langs interessante kruiden en struiken. Soms geeft even naambordjes uitsluitsel, soms proberen we zelf tot een determinatie te komen.

Figuur 35: rouwende gulden tor

De Acanthus roept bij mij herinneringen op aan reizen in Griekenland, Hannie is helemaal enthousiast over de bloeiende Rode Lampenpoetser. Ik fotografeer een muurhagedis, als laatste waarneming van deze reis…

Figuur 32: muurhagedis

Via de oude, drukke en gezellige binnenstad van Montpellier lopen we eind van de middag naar het plein waar met Feiko en Ruud is afgesproken. Onderweg gaan we nog even bij een lokale overdekte markt binnen. Mijn aandacht wordt getrokken door de kraam van de poelier: de kippen en hazen uitgestald met de koppen er nog aan, nou ja! En de kraam van de kaasboer met overheerlijke regionale kaasjes. En, o ja, Els kon bij een tweedehands boekwinkeltje dat boek over orchideeën toch echt niet laten liggen 😊.We treffen Feiko en Ruud op een terras, na nog een drankje lopen we naar restaurant l'Entrecôte, waar een tafel besproken is. What's in a name! Ze serveren alléén maar entrecote, niet te verteren voor onze vegetariërs!
Als de wiedeweerga haasten we ons de zaak uit, verbaasd nagestaard door het personeel. Brasserie Le Yam's heeft nog plek op het terras, daar smullen we van ons

laatste avondmaal(what's in a name, yammie!). Het zal in Montpellier altijd een raadsel blijven wie dat boek over **gekweekte** orchideeën te vondeling heeft gelegd in dat kastje op straat, tussen Le Yam's en hotel Strassbourg 😊😊.

Figuur 33: "vondeling" langs het trottoir...

25 mei - Van Montpellier naar Nederland
Els Huijvenaar.

Een prima hotel met een goed ontbijt en, wat nog belangrijker is, op slechts 500 meter van het TGV-station. En Laurens is weer beter. Een half uur voor vertrek van de trein staan we op het station en lezen we op het info-bord dat onze trein 30 minuten, nee 40, nee 50, nee een uur(!) vertraging heeft wegens een aanrijding met een persoon. Alweer een logistieke puzzel voor Ruud en Feiko, want zo gaan we de overstap in Parijs niet halen...We gaan ergens zitten wachten, tot opeens iemand ontdekt dat er een extra trein wordt ingezet (of dat één van de twee treindelen die hier in Montpellier samengevoegd zouden worden wél op tijd is aangekomen, dat wordt niet helemaal duidelijk) en we naar de trein rennen en in de haast niet op onze gereserveerde plaatsen, maar zomaar ergens neerploffen. Nu zijn we toch op tijd in Parijs en we snellen onder de grond met de metro van Gare de Lyon naar Gare du Nord.

In de Thalys zitten we wel allemaal bij elkaar de bagageruimte is weer net zo krap als op de heenweg. Tussen Parijs en Brussel hebben we drie kwartier vertraging, maar dat is nog niets vergeleken bij het bericht dat we een dag later op het NOS-nieuws lezen ("250 reizigers moeten vrijdagavond in Parijs in de Thalys overnachten wegens vertraging door wolkbreuken en werkzaamheden aan het spoor"). In Rotterdam (en de andere helft in Amsterdam) nemen we afscheid van elkaar. Ieder gaat zijns weegs met een hoofd vol indrukken en een camera vol foto's. Nogmaals dank aan Feiko en Ruud. De napret kan beginnen!

Noot redactie:
Er is een uitgebreide lijst van plantensoorten opgesteld, die als pdf op de KNNV-website/reisverslagen is vermeld.

Deelnemers aan de reis

Carolien en Ton Polderman, Cécile Arnold, Jan Uilenbroek, Laurens van Run, Hannie Joziasse, Monique Holleman, Maaike Vervoort, Wim Croone, Els Huijvenaar en Janneke Elderson; reisleiders Feiko Prins en Ruud knol

Figuur 34: het reisgezelschap, we missen Laurens van Run

Figuur 35: het desolate verstilde landschap van de Causse de Méjean tussen Drigas en Hures

Figuur 36: narcissenweelde in het beekdalletje achter Relais du Bois du Four

Figuur 37: de cardabelle, de regionale plant van de Causses